

Sans, *TempH*, 449 (V. la cita a TASCÀ). *Tenir tirada* no és sols a un lloc (*DAG.*) sinó a qualsevol cosa (com corregeix EFontserè al marge del *DOrt.*), en particular abstracta; Camps Merc. i AMAlcover donen exs. men. i mall. en les accs. relatives a 'caminada', 'ordre', 'tasca' (*BdLC VIII*, 240); d'una carta de FCortés, 1964, entenc que les '*tirades* de pardals' de l'Albufera és expressió de lloc (homòloga de *replaça*) més que d'acció, com *AlcM III*, 2a; massa ampla allí la definició de II, 1, 'tanda de coses' en general: es tracta d'una sèrie de versos, poc usual en català, i és gallicisme que es permeté el poetastre Colléll; *tirada*, vocab. de la casa, *BDC XX*, 280. *Tiradeta* [Lab.].

Tirat adj. [Ausiàs, JoMartorell]; '*tirada*: forma de letra latina», Aversó (*Torc.* I, 53); m. 'distància que un projectil abasta' (no pas 'tret, projectil llançat' *AlcM*), «ab la de dit riu Gayà --- los ulls --- no-s fonc llunyat de l'aygua un *tirat* de ballesta, que comensà a veure lo camí y les pedres ---», Brufaganya a. 1538 (*DAG.*), «abans del migdia --- ja estava aclatat dins un bosc de talls sobre els de l'Albufera, segons el reglament de caseta ---», MrnVayreda (*Puny.*, VII, 125 (102)).

'Inclinació, tendència natural (d'algú), a vegades en pl. fr. *penchant*, al. *neigungen*, de què l'usa com a equivalent, ben idiomàtic, Maragall: «el blau infinit del cel, el blau de la muntanya llunyana, la 'flor blava' --- són els *tirats* característics d'aquesta romàntica fantasia», E. d'Osterdingen (*O. C.* I, 574b); sg. 'tendència d'un procés, direcció que pren': «A l'Ibo semblà contrariar-lo aquest *tirat* de conversa, i mirant-se al Avi, aixís com dihent-li --- compte, que hi ha roba estesa! --- s'apressà a desviar-la», MrnVayreda (*Puny.*, VI, 119 (96)); 'aspecte, aparences': «--- cap llibre d'impressions --- per més que aquest ne tinga 'l *tirat*', Verdager (*Diet. a T. Santa*, 5); *tirat de lletra* [Belv.]; 'aires, posats (d'una persona)': «una jove alta, elegant --- ab *tirats* de reyna», EmVilanova (*Plorant i R.*, 134. 10, 137.2f.); així en plural, però també en singular: «aquelles cames i braços que semblaven boixets, i que de lluny li donaven el *tirat* d'una grossa aranya, se li anaven omplint ---», Pous Pagès (*Per la Vida*, 43.9f.).

Tiradís, *Tirador* [1307]; en el sentit de 'calaix' (=oc. ant. *tirador*, fr. *tiroir*), no és sols and. (*DAG.*) i V. d'Àneu (*AlcM*), sinó de tota la V. Farrera, Tavascan i Esterri de Cardós (1932-4) i havia tingut gran extensió fins al ross. (*tiradú* Tuès, 1959), si bé avui es diu més aviat *kəɫaj* ross., allí i tot; ja designa un compartiment del molí (sembla una mena de calaix) en el Privilegi de la Vall d'Àneu, a. 1408 (*RFE IV*, veg. la cita a *MOLA*).

Avui en aquesta vall designa l'«hombre encargado de *tirar* la madera con animales, desde lo alto de los bosques hasta los sitios donde es fácil su cargamento» (Celestí Pol, *Vall d'Àneu*, 27); *tiradors de teixits* ja 1388 (*CoDoACA XL*) i avui *BDC IV*, 157. El còrrec pel qual es llancen, o es tiren a ròssec, els troncs, es diu un *tirade(r)*, a tot l'Urgellet: *Lu Tiradé* NLL de barraqüets rostos a Castellàs (1964) i a Estamariu («---? ---perquè hi *arrullaven* llenya», 1935); a l'alt Aragó això s'anomena una *tiradera de troncos* (Sarvisé, Bies-

cas, Echo, 1965-66) o simplement «son unas *tiraderas*» Bielsa (1965); *tiradora* id. (*DAG.*). *Tiradora* «llastima que no siguis dona: com a *tiradora de pits*, no tindries preu» sagnant epigrama de Coromines contra cert «ProciHus» que feia maldats per Bna. (*O. C.*, 1336b4) (cf. *tirar*, *AlcM I*, 4c); *tiradora*, teixits, *BDC IV*, 157; pesca *XIV*, 65.

Tiradors era el nom d'uns operaris moriscos en la fabricació valenciana del sucre i el xarop de la canamel: Luis i Maymó Vacena figuren com a «*tirador* de la canamel», M. Blanco M. del Real com a «*tirador* de la pasta», M. Callosa com a «*tirador* de xarop» en sengles documents de 1583 referents al Real de Gandia (C. Barceló, *Sbarq al-Andalus I*, p. 67).

Tiragassar, -gassó, -ganyós, V. *estiregassar*, -ganyar, infra. *Tirament* [Lacav.]. *Tirant* adj.: «elles --- en la una part fan estar la serventa --- dient: ---Aquest vel --- penja massa d'aquesta part; dóna'm aqueix altre pus curt, e fé'l estar pus *tirant* que aquell que tenc al front», BMetge (*Somni III*, *NCL.*, 110.13); m. «nou carretades de dos *tirants*» 1403 (*AIEC V*, 524); princ. S. xv: «--- la custòdia, per tal que sia sufficient, sia partida en 3 parts, ço és de la força dels *tirants* ---» (*DAG.*); tarr. *BDC VI*, 50, i *donar un tirant VI*, 42; naveg., *BDC XII*, 69; jou-arada, *BDC XI*, 94; casa, *BDC XX*, 192; *tirant de les taules*, *BDC IV*, 157; *contratirant*; *tiranta* 'corda per tancar el filat' (Gandesa, *AlcM*).

Plural «*tirantes* de bous» 'regnes' (Cornellà, 1629), aviat alterat en *tirandes*, que ha de ser secundari (-*anda* no és sufix propi del català, on -*ANDA* > -*ana*) i degut a contaminació del sinònim més estès *RETINAS* (> *retnes/regnes/rendes*, potser passant per **tirannes* diferenciat) [1647, *DTO.*]:¹² «Un fill de la Cerdanya --- parlà a la Tet: / ---Oh, guai'm tu que hi baixas, al pla que s'assoleya / --- / Dels bous pren les *tirandes*, y per sa verda riba, / segueix lo riu que corre, camí del Rosselló / --- / diu al bover --- / tos camps regaré jo», *Canigó VI*, 48a. És un mot de l'alta Cat., i Pirineus, aplicada als bous de carreta o arada (Arcavell, 1936; Surp, 1964); Griera, *BDC XI*, 95, a Benasc (Ballarín, *Dicc. Ben.*); pesca, *BDC XIV*, 65, 80; alguns, *estirandes*.

Tirany 'corriol', gentil mot mall. (exclusiu de l'illa, desconegut i a penes entès fora d'allí, ni literàriament) [1840, «caminet», *DFgra.*; 1869, *DAG.*] en lloc de la cita del pedant poetastre estranger valencianat, *AlcM*, hauria valgut més recordar els grans clàssics insulars: «si penosa és la pujada, / sense camí ni *tirany* / ---», Costa (*Primeres Po.*, *IdOr X*, 147); «amb ell me n'anava cada capvespre a la costa, a fer la volta del parany ---; xerrant mentres fèiem camí pels revolts *tiranyys*, que nos eran prou coneguts per no deixar cap llosa per mirar ---», JnRosselló (*Manyoc*, p. 80); oït pertot a Mallorca (Bunyola, 1963 etc.).

Ignorem si fou gaire antic a l'illa. Del que no hi pot haver quasi cap dubte és que *tirar*, amb la seva família (i més si hi incloem *tira*, v, l'apèndix que li dedico) hi donava base. Base ferma i indubtable en els usos del verb *tirar*, que trobem tant i tant lligat